

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 39/2009 rd

Regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare, 114 och 115 § i lagen om pension för lantbruksföretagare samt 1 § i lagen om införande av lagen om pension för lantbruksföretagare

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 18 september 2009 en proposition med förslag till lagar om ändring av lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare, 114 och 115 § i lagen om pension för lantbruksföretagare samt 1 § i lagen om införande av lagen om pension för lantbruksföretagare (RP 154/2009 rd) till social- och hälsovårdsutskottet för beredning.

Utlåtande

I enlighet med riksdagens beslut har arbetslivs- och jämställdhetsutskottet lämnat utlåtande i ärendet (AjUU 18/2009 rd). Utlåtandet återges efter betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringssekreterare Tiina Muinonen och regeringssekreterare Sanna Pekkarinen, social- och hälsovårdsministeriet
- företagshälsovårdschef Arto Laine, Folkpensionsanstalten
- olycksfallsförsäkringsdirektör Teuvo Siitonen, Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt (LPA)
- direktör Kaarina Knuuti, Centraförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK rf.

Dessutom har Arbetshälsoinstitutet lämnat skriftligt utlåtande.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslår regeringen en ändring av de procentuella andelarna i 15 § i lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare som anger hur finansieringsparterna är med och täcker totalkostnaderna för systemet med olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare. De gällande procentuella andelarna bygger på en utredning från 2003 då fördelningen av finansieringen senast utreddes. Finansieringsandelarna

har justerats med ett antal års mellanrum eftersom ändringar i de förmåner som inverkar på finansieringsandelarna sannolikt också ändrar förhållandet mellan grund- och tilläggsskyddet och finansieringsparternas andelar.

Om man beaktar statens andel i finansieringen av tilläggsskyddet och statens andel genom Folkpensionsanstaltens och Lantbruksföretagarnas pensionsanstalts finansiering, minskar sta-

tens utgifter genom de föreslagna ändringarna med ca 0,3 miljoner euro 2010.

I propositionen föreslås dessutom en förlängning av det uppdrag att ha hand om genomförandet av arbetsplatsbesöken i samband med företagshälsovården för lantbruksföretagare som i lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare har ålagts Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt åren 2007—2009. Enligt de nuvarande temporära bestämmelserna i lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare kan Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt kontakta producenten av företagshälsovårdstjänster och på basis av ett uppdrag som producenten av företagshälsovårdstjänster ger se till att arbetsplatsbesöket i fråga blir gjort om det har gått mer än fyra år sedan företagshälsovården senast avlade arbetsplatsbesök.

I lagen om pension för lantbruksföretagare föreslås en hänvisning till det uppdrag i anslutning till företagshälsovården som föreskrivs i lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretaga-

re. Dessutom föreslås att Lantbruksföretagarnas pensionsanstalts uppgifter enligt lagen om pension för lantbruksföretagare breddas så att pensionsanstalten har som uppgift att utöver främjandet av att företagshälsovården genomförs effektivt också ge förslag till hur verksamheten bör utvecklas.

Kostnaderna för det arbetsplatsbesök som en sakkunnig inom lantbruket gör ersätts enligt samma principer som i fråga om de arbetsplatsbesök som producenten av företagshälsovårdstjänster annars gör. De kostnader som lagförslaget orsakar Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt finansieras via systemet med olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare som en del av de skäligen vårdkostnaderna.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2010 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2010.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Hur olycksfallsförsäkringen finansieras

Den obligatoriska olycksfallsförsäkringen för lantbruksföretagare finansieras med en grundskyddsdel, lantbruksföretagarnas premieandel, statens andel och inkomsterna från investeringar. Med grundskyddet täcker man kostnaderna för den typen av socialförsäkringsförmåner som en lantbruksföretagare hade rätt att få också utan olycksfallsförsäkringen, men som på grund av prioriteringsordningen i förmånssystemen betalas ut genom olycksfallsförsäkringen. Övriga kostnader för olycksfallsförsäkringssystemet är tilläggsskydd som finansieras med premier och statliga medel. När det sker förändringar i förmånerna ändras vanligen också förhållandet mellan grundskyddet och tilläggsskyddet och finansierarnas andelar. Därför har andelarna setts över med jämna mellanrum.

Propositionen bygger på den senaste kontrollräkningen som avser förmåner utbetalda 2008. Grundskyddet minskar och tilläggsskyddet ökar i relation till de totala kostnaderna. Förändringen kan förklaras med att FöPL-arbetsinkomsterna, det vill säga förtjänstskyddet, har ökat. Grundskyddet administreras av Folkpensionsanstalten och dess andel av de totala kostnaderna minskar från 30,6 till 27,6 procent, alltså med 3,2 procentenheter. Inom grundskyddet finansierar staten sjukvårdskostnaderna till hälften och folkpensions- och familjepensionsutgifterna fullt ut. Statens utgifter för grundskyddet minskar från 9 till 8 miljoner euro. Samtidigt ökar statens andel av kostnaderna för tilläggsskyddet från 27,8 till 29,5 procent, alltså med 0,7 miljoner euro. De försäkrades kostnader kommer att öka med lika mycket. Ökningen beror främst på att olycksfalls- och familjepensionerna har stigit när FöPL-inkomsterna har ökat. Staten står för

cirka 77 procent av lantbruksföretagarnas pensioner.

När de försäkrades andel ökar, behöver premien höjas med knappa tio procent. Stipendiater olycksfallsförsäkring är hälften av lantbruksföretagarnas premie före sänkning eftersom stipendiater har lägre olycksfallsrisk och de inte berörs av bonussystemet. När de olycksfallsförsäkrades premier stiger, stiger också stipendiaternas premier lika mycket. Utskottet tillstyrker ändringarna av finansieringsandelarna enligt propositionen.

Företagshälsovård

Det är frivilligt för lantbruksföretagare att höra till företagshälsovård. Den som går med har rätt att få 20 procents nedsättning på den lagstadgade olycksfallsförsäkringspremien. För att få nedsättningen krävs det att det görs ett besök på den försäkrades företag i enlighet med god företagshälsovårdspraxis, vilket betyder minst vart fjärde år. Syftet är att uppmuntra lantbruksföretagare att gå med i företagshälsovården och medverka till att besöken görs.

På grundval av en temporär ändring av lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare har Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt 2007—2009 på uppdrag av företagshälsovården kunnat förordna en lantbruksexpert att besöka de gårdar där det besök som krävs för nedsättning av försäkringspremien inte har gjorts på fyra år som lagen kräver. Besöken har ersatts som normal företagshälsovård. I propositionen föreslås det att pensionsanstaltens temporära uppdrag att göra arbetsplatsbesök inom ramen för företagshälsovården för lantbruksföretagare permanentas.

Tack vare den temporära lagstiftningen har besöken på gårdarna ökat markant. Mellan 2007 och 2009 ökade de ungefär 60 procent, från ungefär 3 500 till 5 800 besök om året. Då uppfylls kriteriet för god företagshälsovårdspraxis. Dessutom av den multidisciplinära verksamheten vid gårdsbesöken ökat i överensstämmelse med målen. De multidisciplinära besöken har stigit till i snitt 3 900 besök om året. Ensambesöken har varit cirka 1 800 om året och ungefär en tredjedel

av dem har gjorts av en lantbruksexpert. Allt som allt har lantbruksexperternas ensambesök stått för ungefär 12 procent av alla gårdsbesök.

I sitt utlåtande understryker arbetslivs- och jämställdhetsutskottet vikten av att gårdsbesöken görs multiprofessionellt. Även de berörda parterna, alltså yrkesutbildade inom företagshälsovård, lantbruksexperter och lantbruksföretagare, anser att det multiprofessionella alternativet är det mest önskvärda, visar en undersökning som Arbetshälsoinstitutet har gjort om effekterna av den temporära lagen. Lantbruksföretagarna har ansett det mycket viktigt att personalen inom företagshälsovården känner till deras arbetsmiljö för att kunna beakta dem vid hälsokontroller och sjukvårdsmottagningar. Samma studie visar att utvärderingen av arbetsmiljöns betydelse för hälsan och förslag till åtgärder är bristfälliga när en lantbruksexpert gör gårdsbesöken ensam.

Social- och hälsovårdsutskottet understryker också att gårdsbesök som lantbruksexperter gör ensamma bör vara undantag och bli färre när praxisen blir permanent. Hälsovårdscentralerna bör fortfarande se till att det finns resurser att tillhandahålla företagshälsovård i kommunerna enligt det som föreskrivs i folkhälsolagen, påpekar utskottet vidare. Enligt en lag som trädde i kraft den 1 januari i år betalar staten ersättning för gårdsbesök som någon från privat företagshälsovård gör på gårdarna. Trots det kommer det först om några år att visa sig vilken effekt privata aktörer har på tillgången till service. Ett av syftena med reformen har varit att ge lantbruksföretagarna större möjligheter att själva välja tjänsteleverantör, men på många ställen anlitar lantbruksföretagarna och arbetsgivarna fortfarande hälsovårdscentralerna. Följaktligen måste de fortsatt satsa på sin kompetens i företagshälsovård.

Det är befogat att permanenta det temporära systemet. Ett av de viktigaste målen med företagshälsovården är att företagarna ska ha så god hälsa och arbetsförmåga som möjligt under hela sin karriär. Därför är det bra att fortfarande satsa på nya incitament för att företagshälsovården för

lantbruksföretagare och andra företagare ska bli mer heltäckande.

På sikt kommer satsningarna på bättre företagshälsovård sannolikt att ha positiva effekter för lantbruksföretagarnas arbetshälsa och arbetsförmåga. De sakkunniga framhöll emellertid att modellen för företagshälsovård inom lantbruket delvis är föråldrad och alltför osmidig för att generera nödvändiga åtgärder på gårdarna och i företagshälsovården inom lantbruket. Följaktligen bör man framöver fundera på vad som behövs för att utveckla företagshälsovården och bredda personalutbildningen, särskilt för att företags-hälsovården ska ge bättre effekt.

Här vill utskottet också påpeka att ersättning för företagshälsovård till lantbruksföretagare betalas ut på grundval av sjukförsäkringslagen och från statliga medel. Kostnaderna för företagshälsovården ingår inte i sjukförsäkringsersättningarna för den övriga företagshälsovården när

gårdsbesök som en expert gör ensam betraktas och ersätts som besök inom företagshälsovården. I många år har uteslutande kommunala hälsovårdscentraler stått för företagshälsovården till lantbruksföretagare och kostnaderna för gårdsbesöken har då ersatts från statliga medel, för den del som har överstigit ersättningen enligt sjukförsäkringslagen. Än så länge finns det inga erfarenheter av att anlita privata vårdgivare. Följaktligen bör det följas upp hur kostnaderna utvecklas och lagstiftningen fungerar i sin helhet.

Förslag till beslut

Med stöd av det ovan anförda föreslår social- och hälsovårdsutskottet

att lagförslagen godkänns utan ändringar.

Helsingfors den 6 november 2009

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Juha Rehula /cent
vordf. Sirpa Asko-Seljavaara /saml
medl. Risto Autio /cent
Maria Guzenina-Richardson /sd
Hannakaisa Heikkinen /cent
Arja Karhuvaara /saml
Anneli Kiljunen /sd
Jukka Mäkelä /saml

Håkan Nordman /sv
Markku Pakkanen /cent
Päivi Räsänen /kd
Paula Sihto /cent
Satu Taiveaho /sd
Erkki Virtanen /vänst
ers. Johanna Karimäki /gröna.

Sekreterare var

utskottsråd Eila Mäkipää.